

FRANK SMEETS

BELEIDSVERKLARING

2010

1. Milieu, Natuur en Water.....	7
2. Onderwijs.....	23

COLOFON

EEN UITGAVE VAN
Frank Smeets, gedeputeerde

COÖRDINATIE
kabinet gedeputeerde Frank Smeets

REDACTIE
1ste Directie Onderwijs, 3de Directie Leefmilieu en Natuur,
Frank Smeets, Isabelle Doorme, Luc Driesen, Inge Verheyen

EINDREDACTIE
Frank Smeets

GRAFISCH ONTWERP, TYPOGRAFIE & COVERBEELD
Dion Boodts – Grafische producties,
Informatie & Onthaal, provincie Limburg

FOTOGRAFIE
Robin Reyders – Grafische producties,
Informatie & Onthaal, provincie Limburg
Eddy Daniels - Tongeren
Johan Lambrix - provincie Limburg

LETTERTYPES
Auto2 (Underware), Fresco (Fred Smeijers)

1. Milieu, Natuur en Water.	7
1.1 Milieubeleidsplan 2010–2013.	7
1.1.1. Milieubeleidsplan en Klimaatplan in één.	7
1.1.2. Milieu en klimaat: vragen van de maatschappij.	7
1.1.3. Een uitnodiging om samen te werken.	8
1.1.4. Integrale aanpak.	8
1.1.5. Voorbeeldfunctie Provincie Limburg.	8
1.1.6. Traject.	8
1.2. Reductie CO ₂ uitstoot.	10
1.2.1. Waar staan we nu?	10
1.2.2. Uitvoeren van een CO ₂ -studie voor Limburg.	10
1.2.3. Cleantech.	10
1.2.4. Duurzame ontwikkeling.	11
1.2.5. Milieu en gezondheid.	14
1.3. Remediëren van de gevolgen van klimaatverandering.	14
1.3.1. Waar staan we nu?	14
1.3.2. Natuur als bondgenoot.	15
1.3.3. Naar een veerkrachtig en natuurlijk watersysteem.	19
2. Onderwijs.	23
2.1. Onderwijs in de provincie.	23
2.1.1. Samenwerking.	23
2.1.2. Speerpunten.	24
2.1.2.1. Kansen.	24
2.1.2.2. Talen.	29
2.1.2.3. Talenten.	29
2.1.3. Leercentrum.	31
2.1.4. Subsidiereglement.	32
2.1.5. Hoger onderwijs.	32
2.1.6. Volwassenenonderwijs.	32
2.2. Provinciaal onderwijs.	33
2.2.1. Leerplichtonderwijs.	33
2.2.1.1. Leerlingenaantallen.	33
2.2.1.2. SG PSOL.	33
2.2.2. Hoger onderwijs.	34
2.2.2.1. HBO5.	34
2.2.2.2. PHL.	34
2.2.3. Volwassenenonderwijs.	35
2.2.4. Investerings.	36

1. Milieu, Natuur en Water.

1.1. Milieubeleidsplan 2010-2013.

1.1.1. Milieubeleidsplan en Klimaatplan in één.

In 2010 start de provincie met de uitvoering van het provinciale milieubeleidsplan 2010-2013 met als titel: “Allemaal CO₂-neutraal”.

Het TACO₂ plan (Totaal Actieplan CO₂) wordt geïntegreerd in dit milieubeleidsplan. Hiermee neemt de provincie het engagement om samen met haar partners Limburg trachten CO₂-neutraal te maken tegen 2020. Dit streven naar klimaatneutraliteit is niet los te zien van het Limburgse milieu- en natuurbeleid, dat al jaren inzet op cleantech, duurzame ontwikkeling, milieu en gezondheid, natuurbeleid en integraal waterbeheer.

1.1.2. Milieu en klimaat: vragen van de maatschappij.

De klimaatverandering is één van de grootste uitdagingen van deze en komende generaties. Door oplopende concentraties aan CO₂ (belangrijkste broeikasgas) ontstaat het broeikaseffect: gassen laten het zonlicht door, maar houden de door de aarde teruggekaatste warmte tegen. Heel de wereld, Europa, Vlaanderen en ook Limburg dragen samen de verantwoordelijkheid om het broeikaseffect en de gevolgen ervan te beperken.

Uiteraard is het klimaatprobleem geen losstaand fenomeen. Onze maatschappij stoot op economische, ecologische en sociale grenzen. De overstap naar een meer energiezuinige en milieuvriendelijke samenleving is nodig.

1.1.3. Een uitnodiging om samen te werken.

Wanneer we kijken naar de milieu- en klimaatproblemen die de komende jaren op ons afkomen, groeit het besef dat we deze niet alleen kunnen oplossen. Het is nodig om er samen tegenaan te gaan.

Het milieubeleidsplan 2010-2013 is een uitgestoken hand naar iedereen die wil samenwerken om de overgang (transitie) naar een nieuw maatschappelijk systeem te realiseren. De provincie Limburg zal samenwerken met andere overheden, het bedrijfsleven, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties om dit ambitieuze plan uit voeren.

1.1.4. Integrale aanpak.

Het milieu- en klimaatbeleid staat niet op zich: andere beleidssectoren hebben een grote impact op milieu, natuur, klimaat en omgekeerd. Het milieubeleidsplan is daarom geïntegreerd opgevat: het zoekt over beleidsdomeinen en sectoren heen naar raakpunten, zoals tussen milieu/klimaat en ruimtelijke ordening, economie, toerisme, onderwijs, mobiliteit,...

Deze integratie is een voorwaarde voor de duurzame ontwikkeling van Limburg en zorgt ervoor dat krachten en inspanningen gebundeld worden en middelen efficiënter worden ingezet.

1.1.5. Voorbeeldfunctie Provincie Limburg.

Strategische doelstelling: Het provinciebestuur geeft zelf het goede voorbeeld in milieu- en natuurbewust handelen.

De provincie engageert zich om het goede voorbeeld te geven wat betreft het milieu- en klimaatbeleid.

Zo zal de provincie haar eigen bossen maximaal inzetten voor CO₂-opslag en het afvalwater van haar domeinen en gebouwen zelf zuiveren wanneer dit niet kan worden aangesloten op de riolering.

1.1.6. Traject.

Van 1 december 2009 tot en met 15 februari 2010 ligt het ontwerpplan ter inzage bij de gemeenten en de provincie voor het openbaar onderzoek.

Alle Limburgers krijgen gedurende deze periode de kans om opmerkingen in te dienen. Alle reacties worden verzameld en door de provincieraad onderzocht. Zestig

dagen na het einde van het openbaar onderzoek stelt de provincieraad het Milieubeleidsplan vast.

1.2. Reductie CO₂ uitstoot.

Strategische doelstelling: Bewust maken van inwoners, bedrijven en bezoekers van de provincie van de impact van hun gedrag op onze leefomgeving en hen aanzetten tot duurzaam gebruik van grondstoffen en energie.

1.2.1. Waar staan we nu?

Het totale energieverbruik van de Limburgse gezinnen steeg in de periode 1990-2003. Sinds 2003 zien we dat het totale energieverbruik daalt, maar die daling is vooral toe te schrijven aan de zachtere winters van de laatste jaren. Het elektriciteitsverbruik is sinds 2004 zowat hetzelfde gebleven.

De afgelopen jaren is wel energiewinst geboekt door de opkomst van energiebesparende maatregelen in en om de woning (isolatie, beglazing, verwarming, zonneboilers, fotovoltaïsche installaties,...), maar die winst weegt niet op tegen de toename van het energieverbruik in de woning.

1.2.2. Uitvoeren van een CO₂-studie voor Limburg.

In 2009 is de procedure opgestart voor de aanbesteding van een multidisciplinaire kaderende studie over het bereiken van de doelstelling om de provincie Limburg CO₂-neutraal te maken tegen 2020.

Deze studie vraagt een wetenschappelijk juiste en maatschappelijk verantwoorde definitie van het concept 'Limburg CO₂-neutraal', voorziet in de uitwerking van minstens 2 mogelijke trajecten om te komen tot een CO₂-neutraal Limburg in 2020 en formuleert concrete aanbevelingen voor de provincie en de Limburgse gemeenten op korte en lange termijn.

De studie moet op 31 december 2010 afgerond zijn.

1.2.3. Cleantech.

In 2009 is de provincie gestart met het Cleantechplatform, waar partners rond milieuvriendelijke technologieën samenwerken om bestaande kennis te gebruiken om nieuwe

bedrijfseconomische activiteiten te ontwikkelen. Hiervoor worden binnen het platform concrete Limburgse projecten uitgewerkt, zoals de opslag van CO₂ in de Limburgse ondergrond of het gebruik van Limburgs mijnwater bij de verwarming van gebouwen.

Om deze projecten uit te denken en uit te werken zijn do-tanks actief rond sanering en energieproductie, CO₂-opslag en energieproductie, slimme energieproductie en -vraag, energie en (ge)bouwen, materialen, afval en recyclage, duurzaam transport en logistiek.

Belangrijke partners binnen dit platform zijn LRM, UHasselt, KHLim, PHL, XIOS, Innovatiecentrum Limburg, VITO, Universiteit Leuven, Capricorn Venture Partners en de provincie Limburg. Uiteraard kunnen ook andere organisaties aansluiten.

1.2.4. Duurzame ontwikkeling.

De provincie stimuleert de inrichting van duurzame bedrijventerreinen in Limburg door samen te werken met de provinciale ontwikkelingsmaatschappij Limburg. POM Limburg bundelt goede voorbeelden en stelt die ter beschikking van geïnteresseerde bedrijven en federaties. De provincie informeert bedrijven over de Vlaamse en Europese subsidiemogelijkheden en past het milieuvergunningsbeleid toe op het verduurzamen van bedrijven(terreinen).

De provincie zal samen met de werkgeversorganisaties Limburgse bedrijven betrekken bij het TACO₂ plan. Door rationeel om te springen met hun energie-, water- en grondstoffenverbruik kunnen bedrijven kosten besparen en hun CO₂ voetafdruk verminderen.

Het Steunpunt Duurzaam Bouwen Limburg (Steunpunt DuBoLimburg) werd opgericht in 2005 als een samenwerking van de provincie Limburg, het Centrum Duurzaam Bouwen en de Bond Beter Leefmilieu. Het Steunpunt begeleidt Limburgse (bouw)projecten op het vlak van duurzaam bouwen. Het Steunpunt is ook de Limburgse adviespartner op het gebied van duurzaam bouwen en wonen voor particulieren, overheden, professionals, ngo's en onderwijsinstellingen.

De provincie Limburg zet samen met Limburg.net een campagne op over duurzaam tuinieren. Onder het label "eco-logisch" willen de partners de Limburgers overtuigen om duurzaam en natuurvriendelijk om te gaan met tuinen en openbaar groen. De campagne laat particulieren kennismaken met duurzame, natuurvriendelijke en afvalarme vormen van tuinieren.

Naast de energie die de Limburgers rechtstreeks verbruiken, zit ook energie vervat in alle verbruiksgoederen. Door bewust aan te kopen, te kiezen voor lokaal geproduceerde producten en duurzaam te tuinieren, snoeien we ook in de CO₂-uitstoot van de provincie.

De provincie sensibiliseert de Limburgers tot een duurzaam productgebruik. Ze informeert hen over de milieu- en gezondheidsrisico's van bepaalde producten zoals bestrijdingsmiddelen, verven, vernissen, solventen... en promoot milieuvriendelijke alternatieven. De provincie stimuleert ook de gemeenten tot een duurzaam aankoopbeleid (Vlaco-gelabelde compost, FSC-hout, solventvrije producten...).

De provincie Limburg lanceert samen met de Limburgse drinkwatermaatschappijen, Limburg.net en de BBL een nieuwe campagne rond leidingwater. Met deze campagne zet het provinciebestuur de voordelen van het drinken van leidingwater in de kijker en wil ze de Limburgers overtuigen om leidingwater te drinken. Minder flessen vervoeren betekent minder CO₂.

In 2010 start de provincie met een subsidie voor kogelvangsters voor historische schuttersgilden. Op deze manier willen we een rijke culturele traditie in Limburg in ere houden en tegelijk mogelijke loodvervuiling in de bodem voorkomen. Met subsidies willen we de schutterijen aanmoedigen zich in regel te stellen met de milieu- en bouwreglementering om zo hun eigen duurzaamheid te verzekeren.

De provincie Limburg promoot duurzame vervoermiddelen bij particulieren, verenigingen en gemeenten. Daartoe organiseert ze infodagen, biedt ondersteuning aan gemeenten, moedigt autodelen aan en organiseert de actie "Afkicken!... autoluw naar het werk". Om het fietsen te promoten, volgt de provincie het beleid rond fietspaden en buurtwegen op en staat ze in voor het Bovenlokaal Functioneel Fietsroutenetwerk. Ook de projecten velodroom (promoten functioneel fietsen) en Slimweg (ondersteunen van bedrijven die duurzaam woon-werkverkeer promoten) hebben betrekking op duurzaam vervoer.

1.2.5. Milieu en gezondheid.

De provincie Limburg voert een milieugezondheidsenquête uit in West-Limburg, Noord- en Oost-Limburg en het zuiden van de provincie. De methodiek van die enquête werd al met succes getest in de omgeving van de industriezone Genk-Zuid.

De enquête peilt naar de milieuhinder die bewoners in hun omgeving ervaren: van de aanwezigheid van industrie tot mogelijke geurhinder door sluikstoken of geluidsoverlast van verkeer. De enquête polst ook naar het gezondheidsgevoel van de bewoners.

1.3. Remediëren van de gevolgen van klimaatverandering.

1.3.1. Waar staan we nu?

De impact van de klimaatsverandering op de natuur wordt steeds duidelijker, ook in Limburg. Eén van de vaststellingen uit het Natuurrapport Vlaanderen is dat de verspreiding van soorten wereldwijd opschuift naar de polen. Bepaalde warmteminnende soorten hebben het in onze streken steeds beter naar hun zin. Zo doen zuidelijke libellen en sprinkhanen het tegenwoordig erg goed in Limburg. Andere koudminnende soorten, zoals het wekkertje, krijgen het steeds moeilijker.

Al deze veranderingen zorgen ervoor dat de relaties in de natuur verstoord geraaken. Veel natuurlijke activiteiten zijn immers op elkaar afgestemd: veranderingen bij één soort kunnen leiden tot een waterval van effecten in de voedselketen. De bonte vliegenvanger is één van de slachtoffers van deze foute timing. Wanneer deze vogel terugkeert uit zijn overwinteringsgebied is de rupsenpiek, zijn voornaamste voedselbron, hier al voorbij. Deze soort gaat dan ook schrikbarend achteruit.

De stijgende temperatuur op aarde heeft een invloed op gletsjers, verdamping, oceaanstromen en grondwaterstanden. Ook in Limburg merken we meer hevig zomerweer. Het zal vaker en harder regenen en warme en droge zomers zullen meer voorkomen. Op termijn zullen deze veranderingen in de watercyclus ook ons leven gaan beïnvloeden. Maar nu reeds moeten we ons waterbeheer aan deze wijzigingen aanpassen.

1.3.2. Natuur als bondgenoot.

Strategische doelstelling: Minimaal behouden en waar mogelijk versterken van de Limburgse biodiversiteit m.n. natuur, planten, dieren en landschappen.

Natuurgebieden hebben naast hun CO₂-opslagcapaciteit ook een milderend effect op de temperatuurstijging doordat ze schommelingen in de temperatuur bufferen. Hierbij aansluitend zal de provincie het Limburgs netwerk van natuurgebieden en natuurverbindingen verder uitbouwen. Dit zal gebeuren door het GLE-beleid (Grote Landschappelijke Eenheden) te verdiepen en te integreren, de Limburgse natuur uit te breiden door bijvoorbeeld zelf gronden aan te kopen (ruilverkaveling Jesseren en het landinrichtingsproject Grote Nete) en natuurverbindingen te realiseren. Dit laatste is een uitdrukkelijke taak van de provincie om deze verbindingen af te bakenen en in te richten.

Bossen zijn kampioenen in CO₂-opslag. Willen we de CO₂-opslag verhogen, dan moeten we zorgen voor goed beheerde bossen, waarin bomen goed kunnen groeien. In

Limburg hebben we 52.000 ha bos, goed voor minstens 260 000 ton CO₂-opslag per jaar. De bossen in beheer van de provincie zullen hiervoor optimaal worden ingeschakeld. Om ook de private boscijenaars en de gemeenten te overtuigen, worden de vijf Limburgse bosgroepen ingeschakeld. Als organisatoren van gezamenlijke beheerswerken en houtverkoop voor boscijenaars kunnen zij immers een zeer belangrijke rol vervullen.

Zoals reeds aangegeven heeft de klimaatverandering een negatief effect op de biodiversiteit in Limburg. De provincie wenst dan ook de Limburgse biodiversiteit te behouden en waar mogelijk te versterken. Hiertoe zal het GALS project (Gemeenten Adopteren Limburgse Soorten) worden voortgezet via het subsidiereglement biodiversiteitprojecten. Het provinciebestuur wil met deze subsidie de realisatie van de soortenactieplannen stimuleren. Gesterkt door de positieve ervaringen uit het GALS project is de provincie ook in het grensoverschrijdende project SOLABIO (Soorten en landschappen, dragers voor biodiversiteit) gestapt. Met dit project wil de provincie Limburg, samen met de drie Limburgse Regionale Landschappen en tal van partners uit vijf Vlaamse en drie Nederlandse provincies, de biodiversiteit nog verder versterken en de waardevolle landschappen herstellen in de grensregio Vlaanderen-Nederland.

De provincie maakt werk van één biodiversiteitbeleid door de soortenbenadering en de gebiedsgerichte benadering (met GLE's) in elkaar te integreren.

In 2010 bestaat LIKONA 20 jaar en wil het Provinciaal Natuurcentrum de samenwerking in het LIKONA-netwerk voor de Limburgse soortendiversiteit verder verzilveren. De resultaten van onderzoeken en inventarisaties van de LIKONA-werkgroepen worden ter beschikking gesteld van de natuursector, het beleid en geïnteresseerden via het LIKONA-jaarboek, publicaties in tijdschriften van derden, rapporten, verspreidingsatlassen... Via www.likonaforum.be kunnen alle vrijwilligers hun informatie delen.

Het Groene Huis, de huisvesting van het Provinciaal Natuurcentrum, is aan een facelift toe. Het gebouw wordt zowel inhoudelijk als bouwkundig aangepast volgens de principes van duurzaam bouwen. De Limburgse biodiversiteit staat centraal in het nieuwe concept. Het gebouw wordt ook voorzien van een veldstudiecentrum.

Voor de bescherming van bepaalde soorten of groepen van planten of dieren zet het Provinciaal Natuurcentrum specifieke beschermingsacties op. De komende jaren zal de provincie zulke acties opzetten voor bijzondere soorten zoals de hamster en de zadel-sprinkhaan.

De provincie Limburg ondersteunt beheerders van onroerend goed met bedreigde en uitzonderlijke soorten wanneer die specifieke maatregelen treffen voor de bescherming van deze soorten. Er is een soortenlijst opgesteld met broedvogels van het agrarisch gebied, zoogdieren, amfibieën en reptielen, paddenstoelen, planten en insecten waarvoor de ondersteuningsovereenkomst geldt. De ervaring leert dat door afspra-

ken met beheerders een duidelijke natuurwinst mogelijk is.

De provincie heeft de bevoegdheid om natuurvergunningen af te leveren aan openbare besturen en te oordelen over beroepen die door particulieren zijn ingesteld. Op deze manier kunnen natuurlijke vegetaties en kleine landschapselementen ook worden beschermd.

De provincie wil de Limburgse natuur beleefbaar maken. We willen recreanten en toeristen van binnen en buiten de provincie warm maken voor de Limburgse natuur. Dit kan door iedereen de kans te geven om de prachtige Limburgse natuurgebieden en de rijke diversiteit aan landschappen en soorten zelf te beleven. Daarom wordt in 2010 gestart met de ontwikkeling van zes Limburgse natuurparken: Kempen-Broek, Maasvallei, Bosland, Voeren, De Wijers en Sporenland. Voor deze aaneengesloten stukken natuur, groter dan 1 000 hectare, werken de Regionale Landschappen voor de provincie het concept van natuurpark uit. Samenwerking is hierbij cruciaal: alle betrokkenen brengen vanuit een gezamenlijke visie hun inspanningen en middelen samen in één structuur. We denken ook aan een uitbreiding van het Nationaal Park Hoge Kempen in Noordelijke richting zodat de duinengordel van Meeuwen-Gruitrode, de Bosbeekvallei en het Dilserbos geïntegreerd worden in dit succesverhaal.

Zwerfvuil kan een serieuze domper zetten op de beleving van natuur. Zes teams van parkrangers zullen overal in de provincie instaan voor het onderhoud van landschapselementen en wandelroutes. Zij zullen ook zwerfvuil mee opruimen.

1.3.3. Naar een veerkrachtig en natuurlijk watersysteem.

Strategische doelstelling: Verder uitbouwen van een provinciaal waterbeheer.

Waterlopen vormen belangrijke assen voor de natuur en zijn bepalend voor het Limburgse landschap. De provincie zoekt daarom zoveel mogelijk de synergie tussen het natuur- en waterbeheer op.

De structuur van heel wat Limburgse waterlopen is in de loop der jaren behoorlijk aangetast. Door opnieuw bochten in de beek te creëren (hermeandering), afgetakte bochten weer aan te sluiten en beekprofielen te herstellen, werkt de provincie aan meer natuurlijke waterlopen.

Migrerende vissen stuiten op hun tocht doorheen de waterlopen op heel wat hindernissen. De provincie werkt die vismigratieknelpunten zoveel mogelijk weg.

Waterlopen worden regelmatig onderhouden (geruimd). Dat is nodig om te vermijden dat ze dichtslibben en zo stroomafwaarts voor wateroverlast zorgen. De provincie besteedt bijzondere aandacht aan de natuur bij het uitvoeren van ruiming. Door

ecologische herstelprojecten aan waterlopen geeft de provincie inheemse planten en vissen betere overlevingskansen. Daarnaast sensibiliseert ze om geen exotische vissen uit te zetten en geen uitheemse planten uit tuinvijvers te deponeren in waterlopen.

De provincie coördineert de bestrijding van de bruine rat in Limburg. Hiervoor zijn zes regionale comités opgericht waarin alle betrokken instanties vertegenwoordigd zijn.

Als het vaker en meer gaat regenen, wordt de kans op wateroverlast groter. Om deze overlast te beheersen, pak je ze best aan de bron aan. Brongerichte maatregelen zoals hemelwaterputten, gesloten circuits voor koelwater en bedrijfswater, infiltratiegrachten en poelen, groendaken, verminderen van de verharde oppervlakte... hebben als doel het water plaatselijk vast te houden door hergebruik en infiltratie. Ook de aanleg van bijvoorbeeld erosiepoelen, dammen en oeverstroken in landbouwgebieden of industriezones passen in dit verhaal. Bij voorkeur gebeurt dit met open waterpartijen (poelen, grachten...) of grootschaliger in de beekvalleien onder de vorm van natuurlijke overstromingsgebieden.

Verstedelijkte gebieden en dorpskernen steken waterlopen vaak in een keurslijf. Denken we aan te kleine overwelvingen en inbuizingen, die kunnen leiden tot plaatselijke wateroverlast. De provincie pakt deze problematiek op een geïntegreerde manier aan. Zoveel mogelijk worden de knelpunten voor de waterlopen voor een heel dorp, wijk of stadskern bestudeerd en opgelost.

De provincie start met een Limburgs Steunpunt Land & Water om te komen tot een brongerichte en bovenlokale aanpak van landerosie en wateroverlast. Op deze manier kunnen vooral de Limburgse gemeenten advies krijgen bij de opmaak van erosiebestrijdingsplannen en bij kleinschalige brongerichte projecten. De provincie wil met de wateringen een structuur opzetten om samen met de gemeenten te werken aan Integraal Waterbeheer.

De Limburgse gemeenten zijn bevoegd voor het aanleggen van gemeentelijke rioleringen. Bij het aanleggen van een gescheiden rioleringsstelsel is het perfect mogelijk om het hemelwater dat via de regenwaterleiding afgevoerd wordt, te infiltreren of te stockeren en vertraagd af te voeren. De provincie Limburg subsidieert deze kleinere bufferbekkens tot maximaal 20 %.

De provincie geeft het goede voorbeeld door het afvalwater van haar domeinen en gebouwen zelf te zuiveren wanneer het niet kan worden aangesloten op de riolering. Zo beschikt het Domein Nieuwenhoven al over een ecologische waterzuivering. De komende jaren zal ook het kasteel Rullingen (op het provinciaal domein Rullingen) een natuurlijke waterzuiveringsinstallatie krijgen.

In 2010 staan volgende waterbouwkundige werken op het programma:

1. Bocholt / Lossing vismigratieknelpunten	gunning 2009 / uitvoering 2009-2010
2. Itterbeek / Vismigratieknelpunten: Galdermansmolen/Keyaertmolen	grondverwervingen 2010 / uitvoering 2010-2011
3. Wellen wachtbekken Nutstraat	aanbesteding 2009-2010 / uitvoering 2010
4. Collector Millenbeek	grondverwervingen 2009 / aanbesteding 2009-2010 / uitvoering 2010
5. Aquadra: Doortocht Rutten	aanbesteding 2010
6. Aquadra: Doortocht Vreeren Nerem	aanbesteding 2010
7. Gingelom Wachtbekken Boenenbeek	grondverwervingen 2009-2010 / aanbesteding 2010-2011
8. Ham verlegging Maasbeek	grondverwervingen 2010 / uitvoering 2010
9. Bree Opitter Itterbeek Molen vismigratie Molenstraat	aanbesteding 2010
10. Tessenderlo Zandvang 2	aanbesteding 2010-2011
11. Bilzen Lanaken overstromingszone erosiepoel Lossing	grondverwerving 2010 / aanbesteding 2010-2011
12. Borgloon Overstromingszone op de Herk in Hoenshoven	grondverwerving 2010 / aanbesteding 2010-2011
13. Voeren Herinrichting en aanleg overstromingszone Noorbeek	grondverwerving 2010 / aanbesteding 2010-2011
14. Beringen - Zwarte Beek Zandvang Kraaienstraat	grondverwerving 2010 / aanbesteding 2010-2011
15. Motmolen Bilzen Vispassage	grondverwerving 2010 / aanbesteding 2010-2011
16. Doortocht Demer Bilzen vak 4/5	aanbesteding 2009/2010 / uitvoering 2010
17. Golmeerzouwbeek Hoepertingen overstromingszone	grondverwervingen 2010 / uitvoering 2011
18. Overstromingszone Halen fase 2	grondverwerving 2009-2010 / uitvoering 2010-2011
19. Doortocht Demer Bilzen: vak 1A: aanleg overstromingszone stroomopwaarts Bilzen	uitvoering 2010-2011
20. Herinrichting van de Molenbeek in Membruggen - Riemst vak 1: doortocht Membruggen	uitvoering 2010-2011
21. Herinrichting van de Molenbeek in Membruggen - Riemst vak 2: stroomafwaarts Membruggen	uitvoering 2010-2011

2. Onderwijs.

2.1. Onderwijs in de provincie.

Strategische doelstelling: Aan het Limburgs onderwijs, als belangrijke hefboom in de economische en socio-culturele ontwikkeling van onze provincie, maximale aandacht vragen voor en ondersteuning bieden m.b.t. ontwikkelingen van talentkennis, talenten, competenties en innovaties.

Strategische doelstelling: Het Limburgs onderwijs, als potentieel belangrijkste hefboom voor sociale participatie van achtergestelde groepen, maximaal ondersteunen bij het werken aan gelijke/goede onderwijskansen voor iedereen.

Strategische doelstelling: Aan het Limburgs onderwijs, als belangrijke partner in de levenseducatie van onze kinderen en jongeren pedagogisch-didactische ondersteuning bieden.

2.1.1. Samenwerking.

Op 11 februari 2008 werd het decreet op het flankerend onderwijsbeleid gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad. Het decreet biedt lokale en provinciale besturen de mogelijkheid om een actief netoverschrijdend onderwijsbeleid te voeren. De provincie Limburg heeft niet op dit decreet gewacht. Sinds een tiental jaren is er vanuit het provinciale beleid aandacht voor de ondersteuning van alle Limburgse onderwijsverstrekkers en hun partners.

Het provinciebestuur overlegt met actoren uit onderwijs, leerlingenbegeleiding, sociale partners, arbeidswereld en welzijn, gaat met hen op zoek naar afstemming en smeedt samenwerkingsverbanden. Dit doen we door overlegtafels aan te bieden, een

coördinerende rol op te nemen en huisvesting te bieden aan (Vlaamse) initiatieven op provinciaal niveau: het onderwijsplatform, vzw Looa, het Regionaal Overlegplatform (ROP), het Regionaal Technologisch Centrum (RTC), het Huis van het Nederlands (HvNI), de Consortia Volwassenenonderwijs, Regionaal Overleg LOP's, platform OKAN, overleg met de gemeentelijke onderwijsambtenaren.

Het Limburgs flankerend onderwijsbeleid wordt voorbereid in overleg met deze partners.

De nieuwe structuur van het provinciebestuur biedt een uitgelezen kans om ook intern te groeien naar meer samenwerking en afstemming. Binnen de nieuwe beleidsdirectie Mens zullen alle provinciale diensten die een onderwijsgerelateerde werking hebben nauw samenwerken. De werking "Welbevinden op School" en de onderwijswerking van het PRIC zullen geïntegreerd worden in het flankerend onderwijsbeleid van de provincie. Dit zal niet alleen het provinciale onderwijsbeleid eenduidiger en krachtiger maken, maar ook de afzonderlijke werkingen versterken.

2.1.2. Speerpunten.

2.1.2.1. Kansen.

Het provinciebestuur wenst uitdrukkelijk bij te dragen aan betere onderwijskansen voor hen die zich in een maatschappelijk kwetsbare positie bevinden. Daarom richtte het de Kansenbank Onderwijs op.

Zowel de provinciale diensten onderwijs, welzijn en cultuur als jeugd nemen initiatieven die de onderwijskansen van jongeren uit een maatschappelijk kwetsbare situatie verhogen. Deze initiatieven bundelen en verder bouwen op de ervaring en deskundigheid van de betrokken diensten is het uitgangspunt van de Kansenbank Onderwijs. In het voorbije jaar is er vooral aandacht besteed aan het zoeken naar afstemming tussen de verschillende provinciale diensten. In 2010 willen we meer naar buiten treden met een concreet ondersteuningsaanbod.

In overleg met alle relevante partners zal er vanuit de vernieuwde **onderwijskansenmonitor** een onderwijsanalyse opgemaakt worden van waaruit nieuwe initiatieven kunnen groeien en bijsturingen kunnen gebeuren. Het is evident dat de verbanden met andere maatschappelijke sectoren in deze onderwijskansenmonitor aan bod komen.

De Kansenbank kiest voor **maatwerk**. Op vraag zullen we gemeenten en LOP's ondersteunen bij het opzetten/bijsturen van de eigen kansenwerking op basis van gegevens in de onderwijskansenmonitor. Verder bieden we gerichte workshops aan waarin we scholen en CLB's handvatten aanreiken om op basis van de cijfers uit de onderwijs-

kansenmonitor hun eigen beleid vorm te geven.

Het afgelopen jaar werd gewerkt aan de uitbouw van een **servicepunt**. De coördinator van de Kansenbank inventariseert de initiatieven rond gelijke onderwijskansen van de Limburgse gemeenten, scholen en andere onderwijspartners. Op vraag licht zij deze initiatieven toe en brengt zij geïnteresseerden met elkaar in contact. Op die manier draagt de Kansenbank ertoe bij dat gemeenten, scholen en andere onderwijspartners van elkaar leren en elkaar versterken.

In 2010 zullen we regelmatig "**prikkelmomenten**" organiseren. Enerzijds willen we scholen en onderwijspartners tijdens deze momenten de kans geven eigen vernieuwende projecten en initiatieven aan elkaar voor te stellen. Anderzijds willen we op deze manier nieuwe evoluties en tendensen introduceren. Het worden geen zware studiedagen maar wel ogenblikken om samen te reflecteren, na te denken of nieuwe dingen te horen.

Een nieuw aandachtspunt voor dit schooljaar zijn de **kosten in het secundair onderwijs**. Op vraag van het ministerie van onderwijs en vorming is de provincie gastheer voor een groot evenement op 2 februari 2010. We willen deze gelegenheid aangrijpen om samen met het onderwijsplatform en de LOP's een verdere werking rond kosten in het secundair onderwijs te ontplooien.

In het "**Limburgs Studiefonds**" zijn middelen opgenomen om financieel zwakke jongeren een renteloze lening toe te staan om toch te kunnen studeren. Dit jaar leveren we opnieuw een bijdrage van 100 000 euro aan het fonds. De communicatie rond deze studieleningen wordt bijgestuurd. We streven ernaar meer studenten uit de doelgroep te bereiken door het taalgebruik te vereenvoudigen en via meer toegankelijke kanalen te adverteren.

Ook LSM stelt middelen ter beschikking om gelijke onderwijskansen te bevorderen.

Instapje is een stimuleringsprogramma dat specifiek ontwikkeld werd voor gezinnen in potentiële achterstandssituaties. In Genk werden zeven vrouwen uit de doelgroep opgeleid om kwetsbare gezinnen in hun eigen wijk te leren meer ontwikkelingsstimulerend om te gaan met hun peuters. Men realiseert er een kwaliteitsvolle dienstverlening met een bereik van ruim 80 gezinnen.

Het is onze wens op termijn ook andere gemeenten te laten kennismaken met dit project zodat zij, waar nodig en mogelijk, een gelijkaardige werking kunnen uitbouwen.

In het project "**Leren thuis leren**" begeleiden studenten lerarenopleiding leerlingen van de eerste graad secundair onderwijs aan huis. Leerlingen worden ondersteund in het ontwikkelen van studiemotivatie en een goede leerhouding. De studenten doen ervaring op met diversiteit, ze krijgen oog voor de leefwereld van kansarme jongeren en leren er op een passende manier mee omgaan.

We willen "Leren thuis leren" nog breder ingang laten vinden in de reguliere

OPDRACHT:

Nederlands
Manicure
Massacursus
Informatica

(1) CVO = Centrum voor Volwassen
nederlands . informatica

opleiding van onze toekomstige leerkrachten secundair onderwijs door het op te nemen in de curricula en het te verspreiden over zoveel mogelijk secundaire (stage)scholen in heel Limburg. Daarnaast willen we het project meer inbedden in het GOK-beleid van de deelnemende secundaire scholen en het project meer laten aansluiten bij en opvolgen door het lokaal (welzijns)netwerk.

Een apart en volledig nieuw hoofdstuk binnen het project “Leren thuis leren” is de uitbreiding naar de lerarenopleiding basisonderwijs (kleuter en lager). Hiermee willen we dat ook onze toekomstige (kleuter)onderwijzer(e)s(sen) meer voeling krijgen met de leefwereld van kansarme kinderen en leren om er op een goede manier mee om te gaan. Wat de kinderen zelf betreft staat taalverwerving centraal. Niet alleen voor kinderen van allochtone afkomst, maar ook voor gezinnen van Belgische origine is taal soms een struikelblok. Het abstractieniveau van schooltaal is hoog. Vroegtijdig werk maken van taalstimulering is een must.

Welbevinden ligt aan de basis van alle leren. Willen we onze kinderen en jongeren maximale ontwikkelingskansen bieden, dan moeten we er in eerste instantie voor zorgen dat ze zich goed voelen. In die zin sluit de werking “**Welbevinden op School**” (WOS) aan bij het kansenbeleid van de provincie. Binnen de nieuwe structuur van de beleidsdirectie mens zal WOS dan ook geïntegreerd worden in het flankerend onderwijsbeleid van de provincie.

WOS richt zich tot directies en schoolteamdelegaties en wil hen motiveren en toerusten om op een enthousiaste maar ook structurele en onderbouwde manier te werken aan de leer- en leefkwaliteit binnen hun eigen school. De zorg voor een positief school- en klasklimaat gaat hand in hand met het zorgvuldig uitwerken van preventieve en remediërende maatregelen of initiatieven. Schoolteams van intussen meer dan 1 op 3 Limburgse basisscholen hebben het vormingstraject al doorlopen.

Het project “Welbevinden op School” wil de stap zetten naar het secundair onderwijs. Want ook daar liggen heel wat noden verborgen en komt het er op aan de sociaal-emotionele hefboomen voor persoonlijke ontwikkeling van leerlingen (en leerkrachten) alle kansen te geven. Thema’s als pesten, cyberpesten, zelfmoord, zelfverminking, eetstoornissen, schoolgeweld vragen om een antwoord dat voldoende diepgaand en breed is. Het ligt voor de hand dat van bij de aanvang gestreefd wordt naar een optimale samenwerking met de “geestelijke gezondheidscoaches”, die scholen net op dit punt bijkomend zullen ondersteunen.

2.1.2.2. Talen.

De nabijheid van Nederland, Duitsland en Wallonië werkt versterkend in het kader van internationalisering, taalverwerving en het grensoverschrijdend uitwisselen van know-how. Het provinciebestuur wenst deze troef maximaal uit te spelen. Het zwaartepunt van het provinciale taalbeleid ligt bij het project “**Linguacluster**”. Dit project binnen het Interreg IV-programma heeft als doelstelling dat jongeren meer Euregionale buurtalen en cultuurkennis verwerven als hefboom naar een grotere sociale en economische mobiliteit. De doelstelling is onderverdeeld in 6 concrete acties:

- nabuurtaalleren door schoolsamenwerking (steunpunt onderwijs)
- ICT-gebruik & e-learning stimuleren door materiaalontwikkeling (UH)
- grensoverschrijdende beroepsmobiliteit bevorderen
- de opgedane expertise rond probleemoplossingen verankeren en transfereren naar alle regio’s, kleuterinitiatie en informeel leren
- lerarenopleidingen en navormingen rond buurtalen beïnvloeden
- meertaligheid en interculturaliteit via communicatie bevorderen

De Provincie Limburg is leadpartner en actiepartner scholensamenwerking. Dit project dat op 1 mei 2009 opstartte heeft een looptijd van 36 maanden.

2.1.2.3. Talenten.

Het provinciebestuur wil op een krachtige wijze werk maken van een optimale ontwikkeling en benutting van het menselijk potentieel in haar regio. Talentontwikkeling en het verbeteren van de inzetbaarheid van schoolverlaters verhoogt de individuele kansen op een plaats op de arbeidsmarkt en levert een bijdrage aan de uitbouw van een regio.

Met middelen van LSM (Limburg Sterk Merk) wordt het project “**Techniek in het basisonderwijs**” opgestart. Met dit project wil het provinciebestuur ondersteuning bieden bij de implementatie van de vernieuwde eindtermen en ontwikkelingsdoelen techniek die vanaf september 2010 voor het basisonderwijs in voege treden. Het opzet is tweeledig: enerzijds samenwerkingsverbanden tussen nijverheidstechnische secundaire scholen en basisscholen stimuleren, anderzijds uitgewerkte lessenspakketten met bijhorende materialen ter beschikking stellen.

Daarnaast zullen met LSM-middelen twee waardevolle projecten uit het Limburgplan verder geïmplementeerd worden.

Het materiaal rond studie- en beroepskeuze dat ontwikkeld werd binnen het pro-

ject **Horizontaal** zal uitgegeven worden en ter beschikking gesteld van iedere Limburgse secundaire school. In dit project werden originele materialen en een krachtige methodiek ontwikkeld om met leerlingen van de eerste graad secundair onderwijs na te denken over de ruime waaier aan beroepsmogelijkheden. De leerlingen worden uitgedaagd verschillende standpunten in te nemen, verschillende normen en waarden te ontdekken en bij zichzelf na te gaan waar hun eigen talenten en interesses liggen. Met een uitgebreid vormingsaanbod zullen leerkrachten en medewerkers van de begeleidingsdiensten getraind worden om met het materiaal te werken.

De verworven knowhow en ontwikkelde materialen van het project **Will's Kracht** worden verder verfijnd, verspreid en geïmplementeerd binnen het Limburgse onderwijsveld en bedrijfsleven.

Het nieuwe decreet Leren & Werken vraagt een voltijds engagement van minimum 28 uur per week van alle deeltijdse leerlingen. Door middel van een aanbod aan persoonlijke ontwikkelingstrajecten, **voortrajecten en brugprojecten** streven het Steunpunt Onderwijs, vzw LOOA en ERSV Limburg samen met andere Limburgse actoren naar een kwaliteitsvolle invulling van het voltijds engagement voor iedere deeltijds lerende jongere. Binnen de overlegstructuren van het **ROP** (Regionaal Overleg Platform) Leren & Werken ontmoeten alle betrokken partners elkaar.

2.1.3. **Leercentrum.**

Sinds 2002 bezorgt het provinciebestuur jaarlijks haar educatieve brochure aan alle Limburgse scholen voor basis- en secundair onderwijs. De brochure beschrijft alle materialen en methodieken die door de verschillende provinciale diensten ontwikkeld werden ter ondersteuning van de onderwijswereld. De uitgangspunten zijn steeds de **vakoverschrijdende eindtermen en ontwikkelingsdoelen**.

In 2010 wil Steunpunt Onderwijs deze ondersteuning concretiseren en uitbreiden en zal het een heus Leercentrum openen. Via het Leercentrum wil het Steunpunt Onderwijs leerkrachten, pedagogisch begeleiders, CLB-medewerkers, de vormingssector, de jeugdsector, de integratiesector en het sociaal cultureel werk nog concreter ondersteunen bij het bereiken van de vakoverschrijdende eindtermen en ontwikkelingsdoelen.

Alle provinciale diensten zullen in het leercentrum hun educatieve materialen samenbrengen zodat ze op een overzichtelijke, publieksvriendelijke en gedigitaliseerde manier uitgeleend kunnen worden. De materialen die in de brochure "Educatief Aanbod" van het Provinciaal Steunpunt Onderwijs beschreven worden zullen in het Leercentrum verder toegelicht en uitgeleend worden.

Het Leercentrum zal naast educatieve materialen en methodieken ook kennis en

expertise aanbieden rond diversiteit, gelijke kansen, gezondheid, welbevinden, opvoedingsondersteuning, kinderrechten, mondiale vorming, intercultureel onderwijs, taal en NT2, techniek, economie en bedrijfsleven, mobiliteit en verkeer, participatie, sport en cultuur. Alleen de materialen rond natuur- en milieueducatie worden niet opgenomen, maar blijven in het Groene Huis.

Een van de uitdagingen wordt de opstart van **thematische vormingsmodules**. Tijdens deze modules kunnen de deelnemers ter plaatse de leermiddelen en materialen verkennen en ermee aan de slag gaan. De ontmoeting tussen geïnteresseerden en gemotiveerde leerkrachten of intermediairen opent deuren naar netwerking en informatie-uitwisseling.

2.1.4. Subsidiereglement.

In 2010 voorzien we voor het eerst middelen om vernieuwende of experimentele onderwijsprojecten te ondersteunen die passen binnen de speerpunten (kansen, talen, talenten) van het flankerend onderwijsbeleid van de provincie. Hiervoor is een krediet van 150 000 euro in de begroting ingeschreven. Daarnaast voorzien we 50 000 euro voor andere onderwijsinitiatieven.

2.1.5. Hoger Onderwijs.

Het gewijzigde decreet op de bestuursorganen van de UH voorziet o.a. in een gewijzigde samenstelling van de Hoge Raad voor Hoger Onderwijs in Limburg. Deze raad bespreekt associatieoverstijgend de nieuwe ontwikkelingen en kansen voor het hoger onderwijs in Limburg. Met een nieuwe gouverneur en nieuwe Vlaamse parlementsleden kan die nieuwe raad nu ook écht van start gaan.

2.1.6. Volwassenenonderwijs.

Tijdens de Europese raad in Lissabon spraken de lidstaten af dat in 2010 12,5 % van de 25-64 jarigen zou moeten deelnemen aan onderwijs- en trainingsactiviteiten. Het provinciebestuur stelt zich tot doel deze Lissabon-norm te halen (momenteel haalt Limburg slechts 6,5 %).

Samen met de consortia volwassenenonderwijs, het Huis van het Nederlands, het PLOT, SYNTRA en de VDAB maakt het provinciebestuur gezamenlijk promotie voor het volwassenenonderwijs. De portaalsite “ikleerweer.be” biedt een werkinstrument waarmee elke Limburger op een snelle en overzichtelijke wijze zicht krijgt op het ruime

Limburgse onderwijsaanbod. Alle vormen van leren komen aan bod: cursussen in de hobby-sfeer, vaardigheden die je helpen maatschappelijk bij te blijven en opleidingen in het kader van je huidige of toekomstige job. De campagne “ikleerweer.be” wil levenslang leren stimuleren en leergierigen gericht begeleiden naar de juiste opleiding.

2.2. Provinciaal Onderwijs.

Strategische doelstelling: Het Limburgse onderwijsaanbod optimaliseren in functie van maatschappelijke noden en ontwikkelingen, enerzijds door als provincie zelf een aanvullend kwaliteitsvol aanbod te blijven verzorgen, anderzijds door afstemming en samenwerking met en tussen onze partners te bevorderen.

2.2.1. Leerplichtonderwijs.

2.2.1.1. Leerlingenaantallen.

Tabel 1 geeft een overzicht van de leerlingenaantallen in het kleuter-, lager en secundair onderwijs van de Limburgse provinciale onderwijsinstellingen.

Vooraf in de Provinciale Kunsthumaniora en het Provinciaal Instituut voor Verpleegkunde blijven we een stijgend aantal leerlingen verwelkomen.

In het Provinciaal Instituut Lommel Individueel Onderwijs (PROVIL ION) kent de opleidingsvorm 4 (OV4) voor jongeren met ernstige emotionele en/of gedragsstoornissen in het algemeen en jongeren met een autismespectrumstoornis (ASS) in het bijzonder een groeiend succes. In OV3 worden er echter steeds minder leerlingen ingeschreven.

In de Provinciale Handelsschool zijn er dit schooljaar iets meer leerlingen dan vorig schooljaar. De voorgaande schooljaren was er telkens sprake van een daling van het leerlingenaantal. Daarom startte de school i.s.m. met het POV (de provinciale koepel) een vijfjarig traject waarin een duidelijke profilering, aandacht voor welbevinden van leerlingen en leerkrachten en een verhoogd beleidsvoerend vermogen centraal staan.

2.2.1.2. SG PSOL.

De Scholengemeenschap van het Provinciaal en Stedelijk Onderwijs Limburg (SG PSOL) bestaat uit drie inrichtende machten en 13 scholen: 10 scholen ingericht door de provincie Limburg, 1 school door de stad Bilzen en 2 scholen door de stad Dilsen-Stokkem.

De SG PSOL breidt haar werking uit. Beschikbare omkaderingsmiddelen worden zo effi-

ciënt mogelijk aangewend, het takenpakket van technisch adviseurs en technisch adviseur coördinatoren wordt binnen de scholengemeenschap op elkaar afgestemd. Op vlak van pedagogische ondersteuning is er een schooloverschrijdende coördinatie op gebied van mentorenwerking, klasmanagement, leerlingenbegeleiding, vakoverschrijdende eindtermen, kwaliteitszorg, ICT en GOK.

De directies van de provinciale scholen krijgen de gelegenheid om zich verder te professionaliseren. Dit via het nascholingsaanbod voor leidinggevendend dat het Provinciaal Onderwijs Vlaanderen (POV) gedurende de volgende drie schooljaren in verschillende modules aanbiedt.

Op het vlak van externe communicatie zal de scholengemeenschap SG PSOL in samenwerking met het provinciebestuur een opleidingspakket organiseren voor de communicatieantennes van de provinciale scholen.

2.2.2. Hoger Onderwijs.

2.2.2.1. HBO5.

In het hoger beroepsonderwijs (HBO5) richt het provinciaal onderwijs momenteel volgende opleidingen in: de modulaire opleiding vierde graad verpleegkunde in het Provinciaal Instituut voor Verpleegkunde, de technische opleidingen HBO Elektromechanica en HBO Industriële Informatica in PCVO Maasland en de voormalige graduaatopleidingen van PCVO Handel Hasselt zoals o.a. boekhouden, informatica, verkeerskunde en marketing.

2.2.2.2. PHL.

Onafhankelijk van het gegeven dat er nog een maatschappelijk debat zal komen over de juiste wijze van samenwerking in de toekomst tussen de universiteiten en hogescholen (inkanteling vs integratie) zal op de ingeslagen weg verder gegaan worden.

In de afgelopen jaren werden zowel kunst als kinesitherapie in het kader van de voortgangsrapporten positief geëvalueerd door de erkenningscommissie.

Voor de kunsten is de samenwerking tussen de PHL en de KHLim een operationeel feit. Voor het onderwijscurriculum is er een nieuwe visie ontwikkeld en in het academiejaar 2010-2011 zal de opleiding grafische vormgeving volledig gezamenlijk gebeuren.

Het onderzoeksbeleid tussen de twee instellingen is volledig op elkaar afgestemd en resulteert nu in het erkennen van vijf gemeenschappelijke onderzoeksdomeinen in de kunsten.

Deze samenwerking zal leiden tot één krachtige onderwijs- en onderzoeksentiteit

in de kunsten voor Limburg: 1 faculteit, 1 instituut. Dit wordt zowel op het vlak van omvang als kwaliteit vergelijkbaar met de bestaande academies in Vlaanderen.

Om de onderzoeksoutput te maximaliseren en een internationaal niveau te halen, is er een omvangrijk impulsproject ingediend voor ondersteuning door Limburg Sterk Merk (LSM).

De samenwerking met de KUL voor de gemeenschappelijke opleiding revalidatie- en bewegingswetenschappen (kinesitherapie) heeft onder andere geleid tot een bijzonder sterke toename van studenten in deze richting. Vanaf het eerstvolgende academiejaar zullen de eerste studenten afstuderen met een gemeenschappelijk diploma PHL – KUL.

Strategisch wordt het onderzoek verder uitgebouwd. Het speerpuntenbeleid dat ontwikkeld is binnen het revalidatie-onderzoek heeft op korte tijd reeds internationale allure bereikt. Dit zal verder ontwikkeld worden in het komende jaar. Het onderzoeksinstituut REVAL zal verhuizen naar de universitaire campus in Diepenbeek, waarbij een maximale aansluiting wordt voorzien bij het speerpuntenbeleid van BIOMED, maar tevens wordt het onderzoek versterkt door samenwerking met de KUL. Uiteraard heeft dit alles betrekking op het domein van de neuro-degeneratieve aandoeningen, waaronder MS.

Het onderzoek binnen de professionele bacheloropleidingen is voornamelijk projectmatig georganiseerd en focust op innovatie en/of wetenschappelijke dienstverlening binnen de gerelateerde sectoren. De PHL kende reeds expertiscellen inzake Logistiek (Log-IC), Toegepaste Informatica (TINFO) en Voedselveiligheid (FQM). Aan deze lijst worden twee nieuwe expertiscellen toegevoegd in verband met Marketing en ICT in het Onderwijs. Dit onderzoek heeft een rechtstreekse invloed op het onderwijs en de professionalisering van het docentenkorps. Door de nauwe samenwerking met het bedrijfsleven ontstaat voor de studenten meer werkplekieren en is het onderwijsconcept afgestemd op het oplossen van reële problemen in ondernemingen. Op deze manier blijft de docent als begeleider ook op de hoogte van de evoluties binnen de ondernemingen.

2.2.3. Volwassenenonderwijs.

De Provinciale Centra voor Volwassenenonderwijs voeren een actief beleid op vlak van levenslang en levensbreed leren. Via het uitwerken van beleidsplannen werken de directies op lange termijn aan permanente kwaliteitsbewaking.

2.2.4. Investerings.

Om kwaliteitsvol onderwijs te blijven garanderen investeert het provinciebestuur waar nodig en mogelijk in nieuwe schoolgebouwen. Volgende werken zijn gepland in 2010:

Locatie	Geplande werken 2010	Stand van zaken dossier
Campus Maasmechelen	Omgevingsaanleg Hal C	Dossier omgevingsaanleg in voorbereiding
Campus Tongeren	Herstelling daken	Deels afgehandeld
Campus Kunst Hasselt	Uitbreiding ateliers (fase 1) en uitbreiding kunsthumaniora (fase 2)	In aanbesteding
Campus Lommel	Lokalen ION	Ontwerpers aangesteld
	Vervanging ramen	In uitvoering
	Uitbreiding bouwhal	Selectiefase
Campus Voeren	Inrichten kelder als refter	Klaar voor aanbesteding
	Renovatie administratie	Klaar voor aanbesteding
	Renovatie buitenramen	Dossier in voorbereiding
Campus Tongeren	Aanpassen elektriciteit	Wachten op dossier electra
	Vervangen buitenramen	Dossier in voorbereiding
Campus Handel Hasselt	Vervangen buitenramen	Hoofdgebouw: dossier naar AGION Middenschool: dossier in voorbereiding
Campus Maasmechelen	Vaste bemeubeling DBSO	Ontwerpdossier klaar
Campus Lommel	Omgevingsaanleg	Structuurschets in opmaak
Campus Diepenbeek	Nieuw magazijn	Dossier is opgestart
Campus Diepenbeek	Uitbreiding toiletten leerkrachten	Uitvoering door school

Tabel 1: leerlingen in het provinciale leerplichtonderwijs

SCHOOLJAAR	00/01	01/02	02/03	03/04	04/05	05/06	06/07	07/08	08/09	09/10
	Feb-01	Feb-02	Feb-03	Feb-04	Feb-05	Feb-06	Feb-07	Feb-08	Sep-08	Sep-09
KLEUTER- EN LAGER ONDERWIJS										
Prov. Kleuterschool	49	56	71	71	58	62	75	68	73	117
Voeren Hoeneveldje										
Moelingen	38	45	53	53	38	30	39	36	45	
Martensvoeren	12	12	12	12	10	9	12	16	16	12
Prov. Lagere school	197	208	197	197	227	229	259	243	242	238
Voeren										
TOTAAL	296	321	333	333	333	330	385	363	376	367
SECUNDAIR ONDERWIJS										
PSS Voeren	301	314	325	307	326	297	292	322	322	326
PSS Kunst	308	374	416	458	542	556	609	653	657	680
PSS Verpleegkunde	226	241	257	275	292	350	352	450	441	490
PIBO Tongeren	251	245	273	284	263	259	276	290	285	283
PROVIL Lommel	706	696	734	703	688	679	699	717	745	723
PROVIL Lommel DBSO	71	80	81	85	82	75	72	65	55	63
PROVIL-ION Lommel	83	83	68	65	67	78	98	97	105	105
PTS-Maasmechelen	325	319	310	346	326	258	282	245	276	262
PTS-DBSO-	100	90	70	64	78	81	70	60	64	94
Maasmechelen										
PTS-onthaalonderwijs-	48	31	54	54	30	45	40	30	30	38
Maasmechelen										
PMS Diepenbeek	327	314	323	359	356	369	335	325	340	309
PSS Diepenbeek	591	580	558	539	575	569	609	635	626	619
Prov. Handelsschool	1 002	961	925	888	788	703	672	640	552	560
Hasselt										
Middenschool van de	148	148	134	125	117	139	128	130	135	130
Prov. Handelsschool										
Hasselt										
TOTAAL	4 487	4 476	4 528	4 552	4 530	4 458	4 534	4 659	4 633	4 682

Tabel 2: Evolutie van de lestijdenpakketten volwassenenonderwijs.

	03/04	04/05	05/06	06/07	07/08	08/09	09/10
PCVO lerarenopleiding	17 421	19 586	18 900	19 261	Start		
Diepenbeek					LIMLO		
PCVO Maasland	33 981	39 538	38 153	42 651	42 620	42 559	42 300
Maasmechelen							
PCVO Moderne Talen	58 028	52 200	52 199	52 398	51 249	51 104	50 652
Hasselt							
PCVO Handel	16 204	13 820	13 820	13 890	15 104	15 084	15 084
Hasselt							
PCVO Talen-Informatica	7 252	7 610	7 390	7 827	8 132	8 118	8 029
Voeren							
TOTAAL	132 886	132 754	130 462	136 027	117 105	116 865	116 065